

РОЗДІЛ 11 ФОЛЬКЛОРИСТИКА

УДК 39-051(477)»18/19»М.Возняк:001

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.2.37>

ФОЛЬКЛОРИСТИЧНІ НАПРАЦЮВАННЯ МИХАЙЛА ВОЗНЯКА У ДИСКУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ

FOLKLORISTIC WORKS OF MYKHAILO WOZNIAK IN THE DISCOURSE OF UKRAINIAN SCIENCE

Шумейко О.А.,

*orcid.org/0000-0001-6706-6440**аспірантка кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси
Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті розглянуто основні аспекти праць українських вчених, в яких ішлося про фольклористичні дослідження Михайла Возняка, зокрема його спостереження над жанровими особливостями українського фольклору, місця усної словесності у структурі курсу історії української літератури, у творчій спадщині окремих письменників тощо. Зауважено, що система наукових зацікавлень навіть раннього Возняка є дуже широкою. Йому належать дослідження стародруків, полемічної літератури XVI–XVII ст., зародження і функціонування старослов'янської мови як літературної, історії становлення та розвитку українського театру, перші граматики української мови, а також фольклор. Доведено, що Возняк як фольклорист ґрунтовно досліджував не лише жанри усної словесності, а й фольклористичну діяльність діячів української фольклористики (наприклад, «Руської трійці»), що послужило полем для подальшого вивчення його наступниками. Наголошено, що першим, хто звернув пильну увагу на праці Возняка, був Іван Франко, а внесок Возняка в українську філологічну науку високо оцінювали Марія Вальо, Михайло Грушевський, Іван Денисюк, Іван Зілінський, Василь Івашків, Луїза Ільницька, Леся Клебан, Микола Легкий, Михайло Нечитайлюк тощо. Проаналізовано праці науковців, в яких вони звертали увагу на його аналіз рукописів із записами творів, упорядкування деяких збірників, зокрема «Українські перекази», та визначали місце досліджень Михайла Возняка серед інших фольклористичних надбань. У статті наведено аргументи щодо необхідності ґрунтовного вивчення його праць, адже до сьогодні нема монографічних видань про фольклористичну діяльність академіка Михайла Возняка. Пильна увага до його напрацювань послужить подальшому розвитку української фольклористики, історії української літератури, культури чи народознавства. Численні праці вченого не втрачають своєї актуальності і сьогодні є фактографічною, джерелознавчою, біографічною і текстологічною основою сучасних досліджень з історії українського письменства як давнього, так і нового, а також з історії мовознавства та фольклористики.

Ключові слова: Михайло Возняк, усна словесність, фольклористична діяльність, фольклор, фольклоризм.

The article examines the main aspects of the works of Ukrainian scientists discussing the folkloristic research of Mykhailo Vozniak, including his observations on the genre features of Ukrainian folklore, the place of oral literature in the structure of the history of Ukrainian literature course, in the creative heritage of individual writers, and more. It is noted that even the early Vozniak had a very wide range of scientific interests. His research includes studies of old prints, polemical literature of the 16th–17th centuries, the emergence and functioning of Old Slavic language as literary, the history of the formation and development of Ukrainian theater, the first grammars of the Ukrainian language, as well as folklore. It is proven that Vozniak as a folklorist thoroughly researched not only the genres of oral literature, but also the folkloristic activities of figures in Ukrainian folkloristics (for example, the “Ruska Triytsya”), which served as a field for further study by his successors. It is emphasized that the first person to pay close attention to Vozniak’s works was Ivan Franko, and Vozniak’s contribution to Ukrainian philological science was highly appreciated by Maria Vallo, Mykhailo Hrushevsky, Ivan Denysiuk, Ivan Zilinsky, Vasyl Ivashkiv, Louisa Ilnytska, Lesia Kleban, Mykola Lehkyi, Mykhailo Nechytaiiuk, and others. The works of scholars who focused on his analysis of manuscripts with records of works, the compilation of some collections, including “Ukrainian Tales”, and determined the place of Mykhailo Vozniak’s research among other folkloristic achievements are analyzed. The article presents arguments for the need for a thorough study of his works, as to date there are no monographic publications on the folkloristic activities of the academician. Close attention to his works will contribute to the further development of Ukrainian folkloristics, the history of Ukrainian literature, culture, or ethnography. The numerous works of the scientist do not lose their relevance today and serve as factual, source-critical, biographical, and textological basis for modern research in the history of Ukrainian literature as ancient and modern, as well as in linguistics and folklore studies.

Key words: Mykhailo Vozniak, folkloristic activity, folklore, folklorism.

Постановка проблеми. В українській філологічній науці кінця XIX – перших десятиліть XX ст. поступово формувалися засади фіксації та вивчення фольклорних текстів, що підтвер-

джується використанням у науковій та освітній практиці, зокрема університетській, теоретично обґрунтованих понять «фольклор», «фольклористика», «етнографія», «усна народна творчість», «народна словесність» тощо. Важливу роль у цьому процесі відігравав і Михайло Возняк, котрий не лише розширював діапазон дослідження українського фольклору, а й розшукував та вивчав давні українські писемні пам'ятки, зокрема ті, які містили фольклорні тексти, окреслював питання взаємозв'язків усної та писаної словесності, публікував праці про фольклористичні зацікавлення українських письменників тощо. Це був важливий період творчої діяльності Михайла Возняка, адже, як слушно відзначав Мирослав Мороз, «наукові інтереси М. С. Возняка визначилися й сформувалися в першому десятилітті нашого віку – ХХ ст.» [28, с. 33].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наукова діяльність Михайла Возняка цікавила як сучасників академіка, так і вчених другої половини ХХ – перших десятиліть ХХІ століття. Увага до спадщини вченого, далеко не всі праці котрого брали до уваги радянські філологи, особливо активізувалася у часи української незалежності. Яскравою подією філологічної науки першої половини 1990-х років було перевидання його фундаментальної «Історії української літератури» у двох книгах, яке у 1992 та 1994 рр. здійснило львівське видавництво «Світ» за діяльної участі Михайла Гнатюка (йому належить вступна стаття «Михайло Возняк та його “Історія української літератури”») та Михайла Нечиталюка (він автор післяслова «Замітки до “Історії української літератури” та літературознавчої концепції М. С. Возняка»). В останні роки літературознавці та фольклористи досить часто звертаються до напрацювань цього визначного вченого, аналізують особливості його життєвого шляху. Так, відомий український белетрист Роман Горак (2016) цікаво написав про Возняка як непересічну особистість. Аналізуючи українські коляди почаївського «Богогласника», Василь Івашків (2021) покликався на поділ цих творів на коляди наївного типу та коляди з перевагою догматичної рефлексії, яку Возняк запропонував у своїй маловідомій праці «Давньоукраїнська поезія різдвяних свят: коляди і вертеп», Мирослава Вовк (2017) писала про проблеми фольклоризму літератури, Данило Кравець (2016) – про співпрацю академіка із ВУАН у 1920–1930 рр., Оксана Пеньковська (2015) аналізувала біографію та літературознавчі праці вченого в енциклопедичній статті, Віктор Давидюк (2014) брав до уваги думки Возняка про

пісні літературного походження тощо. Свідчення значущості постаті академіка Возняка став захист дисертації Лесі Клебан «Наукова та громадська діяльність Михайла Возняка (1881–1954)» з історичних наук. Однак спеціальних студій про фольклористичні напрацювання академіка не так багато, що зумовлює актуальність і цієї статті.

Постановка завдання. Спадщина Михайла Возняка багата фольклористичними ідеями, які розвивають та поглиблюють дослідники уже нашого часу. Відтак постає потреба принаймні стисло схарактеризувати такі оцінки, що дасть змогу скласти більш повне уявлення про внесок Возняка в українську фольклористику.

Виклад основного матеріалу. Напрацювання Михайла Возняка у царині літературознавства та фольклористики завжди спиралися на багату джерельну базу, відзначалися увагою до текстів. Саме тому дослідники української літератури, зокрема її давнього періоду, а також особливостей функціонування та жанрової палітри українського фольклору минулих віків не могли обходитися без праці академіка.

Одним із перших, хто аналізував праці Михайла Возняка, був його учитель Іван Франко. Відомо, що М. Возняк постійно вивчав праці Каменяра, листувався з ним, а той своєю чергою поважав колегу і у своїх відгуках та рецензіях позитивно оцінював його праці, водночас висловлюючи і слушні поради. Свідченням цього є рецензія на невелику працю Возняка «Маркіян Шашкевич як фольклорист» (1911) [8]. Із трійки тодішніх молодих українців М. Тершаковця, Я. Гординського та М. Возняка Франко виокремлював саме Возняка, якого цінував за його «найбільшу працювитість та найліпше вироблений метод точного, скрупулятного до найменших дрібниць досліду язикових та літературних явищ. [...] Розвідка д<обродія> Возняка [...] визначається всіма прикметами совісно виконаної, переважно бібліографічної праці, якої метою було на основі рукописних матеріалів виявити та вказати працю Маркіяна Шашкевича над збиранням та записуванням галицько-руських народних пісень, а також тим, як тою працею покористувалися видавці збірок тих пісень, а власне Вацлав з Олеська, Жегота Паулі та Яків Головацький» [35, с. 500]. Так, іноді деякі аспекти праці Возняка Франко ставив під сумнів, зокрема про методику записування текстів Маркіяном Шашкевичем (Франко вважав, що це було із давніх збірників, а не від респондентів: «всі ті пісні записані були Шашкевичем не з уст люду, а з давніших рукописних співанників і по своєму характеру

всі вони не простонародні, але складені “інтелігентами” XVIII в.» [35, с. 501]). Однак Франко усе ж підкреслив важливість цієї наукової студії Возняка: «автор згадує про ніде ще не друкovanі та цікаві варіанти пісень» [35, с. 501], а відтак зробив висновок, що «розвідка д. Возняка являється цінним доповненням праці його професора» [35, с. 501]. Натомість сучасний дослідник, аналізуючи діяльність М. Возняка, стверджує, що «вести мову про доповнення [...] тут можна лише умовно, адже студія М. Возняка цілком самодостатня» [24, с. 205].

Франко також зауважив, оскільки «М. Возняк належить до наймолодшої генерації галицько-руських учених, що пройшла університетські студії під проводом проф. Олександра Колесси та Кирила Студинського» [35, с. 500], то вплив останнього особливо помітний.

Про діяльність Михайла Возняка як фольклориста ми можемо дізнатися із його листування з відомими особистостями. Так, Михайло Грушевський у спеціальних томах (1-й і 4-й) своєї «Історії української літератури» ґрунтовно розглянув нововведення Вознякових частин історії давньої літератури у розгляді двох паралельних процесів словесності – писемної і усної – зокрема у плані їх зближення, взаємодію, в обґрунтованому входженні до структури праць розділів про фольклор, в науковому аналізованні явищ усної народної творчості через використання давніх і найновіших здобутків фольклористики, у постановці низки актуальних фольклористичних проблем [15].

Листування Михайла Грушевського із Михайлом Возняком, яке ще за життя вченого публікувалося у часописах та збірниках «Великий Українець» та «Листування Михайла Грушевського», свідчить про пильну увагу М. Возняка до національного фольклору, на що звертав увагу і М. Грушевський [3]. Зауважимо, що Грушевський здебільшого виступав замовником, адже за відповідний гонорар просив писати статті про Франка, готувати публікацію листування Драгоманова з Франком, Куліша з Білобородовим тощо. Можна припустити, що Грушевський тим самим позитивно оцінював наукову діяльність Возняка, адже їхня співпраця тривала довгий час, кожен лист Грушевський розпочинав словами «дорогий», «високоповажний», а в одному з них писав: «Будьте певні, що я з повною готовністю і приємністю піду на зустріч Вашим бажанням, тільки не завсіди можу здійснити їх» [11, с. 334].

Не менш цікавим видається і листування І. Зілинського із М. Возняком, що розпочалося

у 1916 році. В особистому архіві М. Возняка зберігся 21 лист І. Зілинського за 1916–1943 рр. [20] З цього приводу Луїза Ільницька зазначила, що «листування двох відомих учених з одного боку є джерелом до вивчення книгознавчих зацікавлень М. Возняка, а з другого – бібліографічних відомостей про українські рукописи XVII–XVIII ст. у польських бібліотеках» [20, с. 214].

Із листів І. Зілинського можна з певністю констатувати, в яких дослідженнях Михайлом Возняком було використано подані рукописні джерела. Насамперед, це праця М. Возняка «Із збірника Кондрацького кінця XVIII в. (Кілька нових даних до старої української пісенности)» [6]. Так, Возняка зацікавили «Дума про козака-негтягу», відома з записів XIX ст. як «Дума про козака Голоту», «Пісня про Байду» та ще кілька старих записів, які, на його думку, мали велике значення для подальшого дослідження старої пісенности, її змісту та форми. З цією метою М. Возняк 6 квітня 1930 р. звернувся з довгим листом до І. Зілинського, у якому просив з’ясувати, чи є у перелічених ним рукописах Ягеллонської бібліотеки записи українських пісень, якими давно цікавився [9].

Високу оцінку працям Михайла Возняка давав Федір Савченко. Про це дізнаємося із його листів до М. Возняка, в яких міститься багато інформації про співпрацю академіка з ВУАН. Ф. Савченко в одному з листів (2 жовтня 1927 р.), як стверджує Данило Кравець, «надіслав М. Возняку вирізку своєї статті із газети “Пролетарська правда”, де автор дуже позитивно відгукнувся про роботу галицького вченого: «В останньому числі “Записок” знаходимо епохальну статтю-винахід проф. Михайла Возняка [6] про рукописний збірник з бібліотеки Краківського Університету, датований 1684 р. і підписаний ім’ям Кондратського, в якому знайдено окрім різних польських пісень та віршів, українську думу та декілька українських пісень і між ними довші варіанти сатирично-гумористичних творів “Чабан” та “Теща” відомих лише з лірницько-кобзарського репертуару XIX ст. Тепер же ми маємо думу з кінця XVII ст. Не знаємо, як реагують львівські наукові кола на цей винахід одного зі своїх найвидатніших вчених, але є підстави ним пишатись”» [23, с. 224–225].

На початок 1980-х рр. припадають перші спроби наукового аналізу здобутків академіка Михайла Возняка. Праці учнів і послідовників Возняка М. Нечиталюка [29; 30], І. Денисюка [17; 18] та М. Вальо [1; 2] були чи не першими, в яких було зроблено спробу вивчити наукову спадщину академіка.

Так, Марія Вальо слушно стверджувала, що система наукових зацікавлень навіть раннього Возняка була дуже широкою. Йому належать дослідження стародруків, полемічної літератури XVI–XVII ст., зародження і функціонування старослов'янської мови як літературної, історії становлення та розвитку українського театру, перші граматики української мови, фольклор. Протягом усієї наукової діяльності М. Возняк проявляв неабияку увагу до новинок спеціальної літератури із цієї тематики та систематично їх рецензував. Саме з рецензії розпочалася його дослідницька робота, коли він у 1907 р. «опублікував відгук на працю І. Свенціцького» [1, с. 100].

Пильно вивчав наукову діяльність Возняка Михайло Нечиталюк. Однією з найважливіших його праць «“Честь праці!”: Академік Михайло Возняк у спогадах та публікаціях» [30], яку й досі цитують дослідники. Відомо, що М. Нечиталюк доволі близько контактував з академіком, адже був його аспірантом. Автор описав діяльність Возняка від моменту, коли його зустрів, аж до останніх митей життя вченого. М. Нечиталюк позитивно оцінював не лише франкознавчі дослідження академіка, а й те, що він – «працьовитий вчений, “невтомний трудівник науки”, як його величали, добрий фахівець і знавець як фольклору, так і літератури» [30, с. 82].

У 1955 році побачила світ монографія Михайла Возняка про життя і творчу діяльність Івана Франка [7]. З цього приводу О. Пеньковська зазначила, що над цією працею автор, будучи вже тяжко хворим, працював в останні місяці свого життя. Це видання містить вибрані франкознавчі статті Возняка, у які автор вносив чимало змін і доповнень, але в силу обставин так і не встиг повністю закінчити своє редагування. Так, не цілком викінченою є стаття «Франкова книжечка для робітників “Про працю”», вперше надрукована саме в цьому збірнику, а також розвідки про Франка як фольклориста [31, с. 46].

Аналізуючи спадщину Возняка, інший його аспірант Іван Денисюк наголосив: «хочеться підкреслити новаторство Вознякового корпусу історії давньої літератури у розгляді двох паралельних процесів словесності – писемної і усної – у моментах їхнього зближення, взаємодії, в обґрунтованому вмонтуванні у структуру праці розділів про фольклор, у науковому аналізі явищ усної народної творчості з використанням давніших і найновіших здобутків фольклористики, у постановці низки проблем фольклору» [17, с. 423]. Науковець шанував дослідження Возняка, описував співпрацю, хоч і не довгу (був

аспірантом всього лише 1 рік), наголошував на важливості діяльності академіка.

Продуктивність роботи Михайла Возняка, як зауважив Р. Горак, вражає. До початку Першої світової війни лише на сторінках ЗНТШ молодий вчений опублікував 31 оригінальне дослідження з давньої української літератури та фольклористики. Найпродуктивнішими в цьому аспекті вважаються 1911 (16 публікацій) та 1912 (12 публікацій) роки [14, с. 252].

Сучасні дослідники аналізують людські контакти І. Франка й М. Возняка. Так, М. Легкий у своїй статті [24] акцентував на позитивному ставленні Івана Франка до наукових праць Михайла Возняка. За твердженням автора статті, «І. Франко високо поцінював ранні літературознавчі студії М. Возняка, вважав їх цінними здобутками науки про літературу та фольклор, стежив за розвитком його таланту». М. Легкий зауважив, що одним із перших Франко відгукнувся про наукові публікації Возняка, відзначив активність молодого вченого, загалом схвально оцінив його наукові доробки [24, с. 207].

На різноманітність тематики досліджень Михайла Возняка вказував також Б. Романенчук. Автор виокремив такі основні напрями Вознякової дослідницької праці: давня українська література XI–XVIII ст. (опрацьовувалися полемічне письменство, стародруки, драматичні і віршові спадщину XVII–XVIII ст.), фольклор (досліджував та вивчав в українських і польських архівах рукописні збірники українських пісень XVII–XVIII ст.). Найважливіші матеріали згодом були опубліковані у «Матеріалах до історії української пісні і вірші» в 3-х томах (Л., 1913–1925)» [32, с. 242–243]. Саме Б. Романенчук відзначив, що Вознякові естетичні погляди Возняка «були по суті франківські, тобто суспільно-народні чи народницькі, а метода досліджування – біо-бібліографічна, яку він перейняв від своїх учителів, тому його праці мають документальну вартість, бо він аналізував знайдені матеріали й описував їх, не вдаючись у їх ідеологічну оцінку, а в висновках був завжди обережний і об'єктивний, часом навіть здержувався, для збереження об'єктивності, від власних висновків, зате наводив багато іншого матеріалу, який мав допомогти читачеві чи дослідникові робити власні висновки» [32, с. 243–244].

Змістом фундаментальної праці «Історія української літератури» (1920–1924) М. Возняка, на думку О. Шутак, підтверджується той факт, що науковець розвивав «теорію І. Франка та інших учених про паралельне існування впродовж тисячоліть двох

форм словесності – усної та писемної, про взаємодію фольклору і літератури» [36, с. 4], тобто дослідник вважав, що з міфології беруть початок пісні, перекази, народні казки та інші жанри.

Про Вознякове дослідження фольклору у спадщині Івана Франка згадав у своїй роботі київський професор Ростислав Радишевський [40]. Відомо про серйозну зацікавленість Івана Франка життям тодішніх євреїв у зв'язку з осмисленням духовних цінностей давньої культури, зокрема, фольклору. Відтак, у перекладі Михайла Возняка вперше було опубліковано в газеті «Діло» (1936 № 117–119) одну із статей Франка «Мої знайомі жида», в якій йдеться і про фольклор [25]. Загалом, як відзначила Марія Вальо, «друкована франкіана М. С. Возняка налічує до 130 позицій, неопублікована – до 50» [2, с. 102].

Науковці Ганна Сокіл [34] і Мирослава Вовк [5, с. 45] відзначили фундаментальні Вознякові дослідження проблеми фольклоризму літератури, звернули увагу на пильну увагу вченого до змісту старих рукописів із записами творів української народної словесності (вище йшлося про те, що М. Возняк знайшов та інтерпретував збірник українських пісень і дум Кондрацького кінця XVII ст.). М. Вовк у статті «Розвиток академічної культури в науково-освітньому середовищі Львівського університету» зазначила: «український фольклорист вважав, що міфологія породила пісні, легенди, народні перекази тощо. М. Возняк ґрунтовно досліджував проблему фольклористики в контексті літератури» [4, с. 156].

Як відзначив Віктор Давидюк, наприкінці XVII ст. зв'язок між літературою і фольклором став дуже помітним. На думку науковця, «у цей час фольклор адаптується до літературних норм, які визначають і його форми. У цей час ці впливи були взаємними, оскільки за літературну творчість взялося чимало вихідців із простого народу. Це був найпродуктивніший період створення внаслідок суголосності літературної і народної поезії кращих зразків пісень літературного походження» [16, с. 315]. Серед українських фольклористів, до яких належить і Михайло Возняк, починає вживатися термін (в науковий обіг його ввів Філарет Колесса) «пісні літературного походження». В. Давидюк слушно підкреслив важливість Вознякових досліджень: «Слова Михайла Возняка про карб шкільної науки в піснях літературного походження, вочевидь, слід вважати ключовими у вивченні генеалогії такої (пісні літературного походження. – *О. Ш.*) пісні» [16, с. 316].

Михайло Гнатюк відзначив, що М. Возняк зробив значний внесок у діяльність Товариства

«Просвіта». Тобто, окрім наукових праць з історії української літератури, де розкривалися питання давньої української літератури, української класичної літератури XIX ст., проблеми франкознавства, М. Возняк усе своє наукове життя присвятив вивченню та опрацюванню популярних статей для «Просвіти», чільне місце серед яких займають праці, присвячені історії Товариства «Просвіта» [12, с. 619]. М. Гнатюк не лише опублікував листи [11] до Возняка, а й у передмові до «Історії української літератури» зробив огляд його діяльності, зокрема торкався і фольклористичної діяльності: аналіз пісенних текстів, вертепу, козацького епосу тощо [13].

Досліджуючи коляди Почаївського Богогласника, сучасний дослідник Василь Івашків також використовував напрацювання Михайла Возняка, зокрема його класифікацію коляд, якою академік доповнював Франка. Варто зазначити, що, за твердженням В. Івашківа, Михайло Возняк виокремлював коляди наївного типу («Превѣчний родилься подь лѣти», «Дивная новина», «Новая радость свѣту ся з'явила», «Небо и земля, небо и земля нынѣ торжествуютъ», «Новая радость стала, яка не бывала») та коляди з перевагою догматичної рефлексії (коляда «Бог натуру»). Науковець слушно зауважив, що «найдовершенішою з такого типу різдвяних пісень, на думку Возняка, як і Франка, усе ж є коляда “Бог предвѣчний”, яка чомусь не увійшла до Богогласника» [19, с. 717].

Слід зазначити, що про фольклорні інтереси Михайла Возняка та видання його українських народних казок писав у своїй праці Петро Лінтур. Окрім позитивних оцінок, зустрічаємо й негативну, де він гостро критикував Возняка: «“Українські народні казки” Возняка Михайла Степановича – це популярна збірка в трьох тонких томах (Возняк є упорядником. – *О. Ш.*). Робота позбавлена наукових заміток і немає вказівок на походження будь-якого тексту, отже ця збірка навряд чи підходить для наукових цілей (пер. мій. – *О. Ш.*)» [39, с. 12].

Олена Семенов зазначила, що перші систематизовані збірки легенд та переказів почали з'являтися в кінці XIX – на початку XX ст. На її переконання, в записках Михайла Возняка до сьогодні поширені легенди та перекази [33, с. 175]. Справді, однією з таких є «Українські перекази», які зібрав М. Возняк [10]. Цінним є те, що академік зібрав та упорядкував 100 текстів, до деяких подав варіанти. Класифікував їх за джерелом походження на 2 частини: «З пам'яток письменства» (25 текстів) та «З уст народу» (75 текстів).

Здобутки вченого та його внесок у розвиток українського літературознавства та фольклористики, як відзначила Л. Клебан, обговорювалися і на наукових конференціях [22, с. 128]. Дослідниця життя та творчості Михайла Возняка написала доволі багато праць про академіка, окремі з яких увійшли до монографії «Наукова та громадська діяльність Михайла Возняка (1881–1954)» [21].

Певним підсумком внеску М. Возняка в українську гуманітарну науку можна вважати слова відомого львівського історика та культуролога Ярослава Ісаєвича, котрий свого часу наголосив, що «праці вченого М. Возняка з питань давньої літератури, мовознавства, фольклору, театру мали важливе значення ще тоді, коли закладались основи вивчення цих галузей науки. Дослідження про Котляревського, Сковороду, Коцюбинського, Шашкевича, Павлика, багаті новим фактичним матеріалом, озброювали читача новим розумінням розвитку демократичної української культури як єдиного процесу на Лівобережній та Правобережній Україні» [38, с. 90].

Напружена наукова праця, відповідальне ставлення до написаного допомогли Вознякові здобути авторитет та повагу серед відомих громадсько-політичних діячів як Галичини, так і за її межами.

Спадщину М. Возняка осмислюють і нинішні викладачі кафедри української літератури, завідувачем якої колись був і Михайло Возняк, а тепер вона носить його ім'я. Так, теперішній її завідувач Володимир Микитюк наголошував на потребі вивчати всю спадщину вченого: «Можна і треба говорити про мовознавчу і фольклористичну діяльність Михайла Возняка, про нього як історика української журналістики, дослідника українського підручника з літератури і мови, педагога-методиста і завідувача кафедри, наукового керівника й очільника літературознавчої генерації чи наукової школи, громадського та національного діяча, який вивчав також культурні взаємини слов'янських народів, цікавився історією козаччини» [27, с. 53].

У своєму дослідженні Юлія Шутенко також виокремила постать Михайла Возняка, який поряд з іншими українськими науковцями (зокрема, такими як Ф. Колесса, О. Лобода, В. Перетц, В. Петров, П. Попов, М. Рильський, О. Дей,

Г. Нудьга, М. Пазяк, О. Мишанич) протягом ХХ ст. досліджував взаємини фольклору й літератури, фольклоризм літератури. М. Возняк, як і інші дослідники, вивчали явище фольклоризму від пам'яток давньої української літератури до творів радянських письменників, охоплюючи або певний період літератури, або, найчастіше, вияви фольклоризму в творчості одного письменника [37, с. 6].

Відомий український музикознавець Юрій Медведик відзначив, що вагомих внесок Возняк зробив не лише у вивченні українських рукописних духовно-кантових пам'яток, але й у знання про видавничу діяльність, мета якої полягала у популяризації музично-поетичних текстів української барокової духовної музики серед українського народу [26, с. 12]. Науковець високо оцінив наукові здобутки М. Возняка з дослідження української духовної пісні. Адже у «Матеріалах до історії української пісні і вірші» (Львів, 1913–1924) «йому (Михайлові Возняку. – О. Ш.) вдалося розшукати та опрацювати десятки рукописних співаників кінця XVII–XIX століть, чималу кількість унікальних стародруків (декотрі з них не збереглися), сотні духовно-пісенних текстів, розшифрувати багато акровіршів із іменами та прізвищами піснетворців, виявити інформацію про їх життя, творчість тощо. Осягаючи наукові здобутки попередників, він зумів звести весь напрацьований ними матеріал до спільного знаменника і на тій основі, значно поглибивши реальний стан дослідження духовно-пісенної спадщини, витворив свою всебічно обґрунтовану візію жанру, головні висновки якої залишаються актуальними і нині» [26, с. 61–62].

Висновки. Отже, окреслюючи найвагоміші наукові здобутки академіка Михайла Возняка як вченого, зокрема фольклориста, можна відзначити, що численні праці вченого не втрачають своєї актуальності і нині є фактографічною, джерелознавчою, біографічною і текстологічною основою сучасних досліджень з історії українського письменства як давнього, так і нового, а також з історії мовознавства та фольклористики. Возняківські покликання на джерела завжди були і будуть надійним орієнтиром щодо розбудови літературознавчих інтерпретацій, невід'ємним інструментом для їх верифікації та розвитку українського фольклору загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вальо М. *Академік М. Возняк і книга*. Формування і використання бібліотечних фондів. Київ, 1984. 159 с.
2. Вальо М. Неопублікована праця Академіка М. Возняка про рукописну спадщину Івана Франка. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Вип. 14. Львів, 2006. С. 260–282.

3. *Великий Українець : матеріали з життя й діяльності М. С. Грушевського* / упоряд. А. П. Демиденко. Київ, 1992. 542 с.
4. Вовк М. Розвиток академічної культури в науково-освітньому середовищі Львівського університету. *Modern vectors of science and education development in China and Ukraine (中国与乌克兰科学及教育前沿研究): International annual journal*. Odessa: South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, Harbin: Harbin Engineering University, 2017. Issue 3. С. 149–159.
5. Вовк М. Становлення львівського університетського фольклористичного осередку у перші десятиліття ХХ ст. *Естетика і етика педагогічної дії*. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. Полтавський нац. пед. ун-т ім. В.Г. Короленка. 2015. Вип. 11. С. 40–53.
6. Возняк М. Із збірника Кондрацького кінця XVII в. (Кілька нових даних до старої української пісенности). *Записки НТШ*. 1927. Т. СXLVI: Праці Фільольогічної секції. С. 155–179.
7. Возняк М. *З життя і творчості Івана Франка*. Київ, 1955. 303 с.
8. Возняк М. Маркіян Шашкевич як фольклорист. *Неділя*. 1911. № 38. С. 4–15.
9. Возняк М. *Матеріали до історії української пісні і вірші : тексти й замітки*. Львів. 1913. Ч. 1. 240 с. ; Львів, 1914. Ч. 2. С. 241–480; Львів, 1925. Ч. 3. С. 481–589. Українсько-руський архів; Т. 9, 10, 11.
10. Возняк М. *Українські перекази*. Мистецьке оформлення М.Бутовича. Київ: Абрис, 1993. 111 с.+VII, іл.
11. Гнатюк М. Листи Михайла Грушевського до Михайла Возняка. *ЗНТШ*. Т. ССXXI. С. 326–338.
12. Гнатюк М. Михайло Возняк – дослідник історії «Просвіти». *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2010. № 19. С. 615–619.
13. Гнатюк М. Михайло Возняк і його «Історія української літератури». *Історія української літератури: у 2 кн., кн.1*. С. 3–30.
14. Горак Р. Михайло Возняк: його село, родина і початок дороги. *Українське літературознавство*. 2016. Випуск 80. С. 231–258.
15. Грушевський М. *Історія української літератури* : у 6 т., 9 кн. Київ: Либідь. 1993–1996.
16. Давидюк В. *Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі) : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів*. Вид. третє, виправл., доп. і перероб. Луцьк : ПВД «Твердиня». 2014. 448 с.
17. Денисюк І. Академік з легенди. *Українське літературознавство*. 2006. Вип. 68. С. 402–424.
18. Денисюк І. Возняк – фундатор українського франкознавства. Академік М. Возняк і розвиток української національної культури. *Наукові читання*. Тези. Львів, 20 березня 1990 р. С. 20–24.
19. Івашків В. Українські коляди Почаївського Богогласника (1790 / 1791) – від давнини до сучасності. *Slavia Orientalis*. № 70 (4). 2021. С. 705–727.
20. Ільницька Л. Листування Івана Зілинського з Михайлом Возняком (1916–1930 рр.) як джерело до вивчення книгознавчих зацікавлень М. Возняка. *Вісник Львівського університету*. Сер. Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. 2006. Вип. 1. С. 212–230.
21. Клебан Л. *Наукова та громадська діяльність Михайла Возняка (1881–1954) : дис ... канд. іст. наук: 07.00.01*. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 2010. 190 с.
22. Клебан Л. Світогляд та наукові інтереси Михайла Возняка : формування і становлення. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2020. Випуск 21. С. 128–143.
23. Кравець Д. Співпраця Михайла Возняка із Всеукраїнською Академією Наук у 1920–1930 рр. (за матеріалами фондів відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника). Львів. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. 2016. Вип. 8(24). С. 217–234.
24. Легкий М. Голос у діалозі генерацій (Михайло Возняк в оцінка Івана Франка). *Українське літературознавство*. Вип. 69. Львів, 2010. С. 202–208.
25. «Ми не є антисемітами. Говоримо се явно й одверто». Іван Франко і галицьке єврейство. *Науковий центр Іудаїки та Єврейського мистецтва імені Ф. Петрякової*. URL: <http://www.jewishheritage.org.ua/ua/5459/my-ne-e-antysemitamy-govorymo-se-javno-j-odverto-ivan-franko-i-galycke-evrejstvo.html> (дата звернення: 15.02.2024 р.).
26. Медведик Ю. Михайло Возняк – дослідник давньоукраїнських псалмів і кантів. *Народна творчість та етнографія*. 2003. № 1–2. С. 10–14.
27. Микитюк В. «Український інтелігент старої дати». До 130-річчя з дня народження Михайла Возняка. *Дивослово*. 2011. № 10. С. 52–56.
28. Мороз М. Фольклористична діяльність М.С. Возняка. *Народна творчість та етнографія*. 1981. № 6. С. 33–40.
29. Нечиталюк М. Невтомний трудівник науки. *Жовтень*. 1959. № 11. С. 148–152.
30. Нечиталюк М. «Честь праці!»: Академік М. Возняк у спогадах та публікаціях. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім. І. Франка. 2000. 424 с.
31. Пеньковська О. Франкознавча парадигма Михайла Возняка. *Слово і час*. 2015. № 12. С. 42–50.

32. Романенчук Б. Возняк Михайло. *Азбуковник : Енциклопедія української літератури*. Філадельфія. Київ. 1973. Т. 2. С. 241–245.
33. Семенов О. *Український фольклор: навч. посіб.* Глухів : РВВ ГДПУ. 2004. 254 с.
34. Сокіл Г. *Українська фольклористика в Галичині кінця ХІХ – першої третини ХХ століття: історико-теоретичний дискурс : монографія*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. 588 с.
35. Франко І. *Рецензія на видання: Михайло Возняк. Маркіян Шашкевич як фольклорист* (Львів, 1911) . Франко І. Зібр. тв. : у 50 т. Київ, 1981. Т. 38. 500–502.
36. Шутак О. Фольклористична думка в Галичині 20-30-х рр. ХХ ст. (К. Сосенко, Ф. Колесса, І. Свенціцький) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : 10.01.07 – фольклористика. Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. Львів. 2003. 20 с.
37. Шутенко Ю. Фольклорна традиція та авторське «Я» в поезії Василя Голобородька : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.01.07. – фольклористика. Київ. 2005. 14 с.
38. Яковенко В. «Ювілей академіка М. С. Возняка». *Радянське літературознавство*. 1981. № 12. С. 90.
39. *A Survey of Ukrainian Folk Tales by Petro Lintur. Research Report No. 56.* Canadian Institute of Ukrainian Studies. Press University of Alberta. Edmonton. 1994. 34 s.
40. Radyszewskýj R. Krótkie podsumowanie ukraińskiej polonistyki literaturoznawczej. *Postscriptum Polonistyczne*. 2009. nr 1(3). 191–200. S. 195. URL: [https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Postscriptum_Polonistyczne/Postscriptum_Polonistyczne-r2009-t-n1\(3\)/Postscriptum_Polonistyczne-r2009-t-n1\(3\)-s191-200/Postscriptum_Polonistyczne-r2009-t-n1\(3\)-s191-200.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Postscriptum_Polonistyczne/Postscriptum_Polonistyczne-r2009-t-n1(3)/Postscriptum_Polonistyczne-r2009-t-n1(3)-s191-200/Postscriptum_Polonistyczne-r2009-t-n1(3)-s191-200.pdf) (дата звернення: 20.02.2024 р.).